
СТРАТЕГІЇ ЖАНРОВОЇ АДАПТАЦІЇ ТЕКСТУ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ПРАГМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕРЕКЛАДАЧА (НА МАТЕРІАЛІ СУЧАСНОГО АНГЛОМОВНОГО ПУБЛІЦИСТИЧНОГО ДИСКУРСУ)

Кінцак Н. І.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-704-8-19>

ВСТУП

Сучасна перекладознавча парадигма характеризується зміщенням фокуса з формально-структурного аналізу на комунікативно-прагматичний аспект відтворення тексту. Саме тому ключовим критерієм якості перекладу стає не досягнення формальної відповідності, а забезпечення прагматичної адекватності та належного комунікативного ефекту¹.

Згідно з функціональним підходом та скопос-теорією, стратегія перекладу визначається функцією та метою (скопосом) цільового тексту в культурі мови-перекладу^{2, 3}. У межах цього дослідження прагматичну адекватність ми розуміємо як оптимальну відповідність тексту перекладу його комунікативній меті, що часто вимагає відходу від строгої еквівалентності оригіналу. Це означає, що текст перекладу повинен гармонійно вливатись у нове соціокультурне середовище та відповідати очікуванням цільової аудиторії.

Комунікативний намір автора тексту завжди втілюється в межах певного текстового жанру⁴. Жанр – це не лише стилістична, а й глибоко прагматична категорія. Він містить специфічні конвенції, норми та правила комунікації, які суттєво різняться залежно від лінгвокультурного

¹ Baker M. In Other Words: A Coursebook on Translation. 3rd ed. London : Routledge, 2018. P. 236.

² Nord C. Translating as a Purposeful Activity: Functionalist Approaches Explained. Manchester : St. Jerome Publishing, 1997. P. 27–29.

³ Vermeer H. J. Skopos and commission in translational action. *The Translation Studies Reader* / ed. by L. Venuti. London : Routledge, 2000. P. 222.

⁴ Swales J. M. Genre Analysis: English in Academic and Research Settings. Cambridge : Cambridge University Press, 1990. P. 46, 58.

середовища⁵. Оскільки жанрові очікування реципієнтів у вихідній та цільовій культурах часто не збігаються, збереження первинної форми тексту може призвести до руйнування його прагматичного потенціалу. Отже, для досягнення прагматичної адекватності перекладач змушений застосовувати механізм «культурного фільтра»⁶, що на практиці реалізується через стратегії жанрової адаптації.

Здатність фахівця розпізнавати прагматичні лакуни, аналізувати відмінності жанрових конвенцій та свідомо вибирати належні адаптивні стратегії – це основа його прагматичної компетентності. Українські перекладознавці Р. Зорівчак та О. Чередниченко наголошували на необхідності формування у перекладачів навичок передачі національно-культурних кодів та гнучкого оперування фоновими знаннями⁷, ⁸. Проте, попри значну увагу науковців до окремих аспектів прагматики, питання формування прагматичної компетентності перекладача саме через цілеспрямоване опанування стратегій жанрової адаптації залишається недостатньо висвітленим.

Згідно з компетентнісним підходом, описаним у загальноєвропейському стандарті підготовки перекладачів⁹, прагматична компетентність не є абстрактним теоретичним поняттям. Її поетапне формування тісно пов'язане з дотриманням сучасних нормативних вимог надання мовних послуг і вимагає регулярного застосування перекладацьких трансформацій на макро- та мікрорівнях тексту¹⁰. Саме жанрова адаптація виступає тим практичним інструментом, який дає змогу перекладачеві покращити навички міжкультурної комунікації та розвинути високий рівень прагматичної свідомості.

Мета розвідки полягає в теоретичному обґрунтуванні та практичному виявленні взаємозв'язку між застосуванням стратегій жанрової адаптації та рівнем сформованості прагматичної компетентності перекладача.

Об'єкт дослідження – прагматична компетентність перекладача як складова його професійної діяльності.

Предмет дослідження – стратегії жанрової адаптації тексту як визначальний засіб формування та розвитку прагматичної компетентності.

⁵ Селіванова О. О. Основи теорії мовної комунікації : підручник. Черкаси : ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2011. С. 192–220.

⁶ House J. Translation Quality Assessment: A Model Revisited. Tübingen : Gunter Narr Verlag, 1997. P. 111–117.

⁷ Зорівчак Р. П. Реалія і переклад (на матеріалі англomовних перекладів української прози). Львів : Вид-во при Львів. ун-ті, 1989. С. 38.

⁸ Чередниченко О. І. Про мову і переклад. Київ : Либідь, 2007. С. 136.

⁹ European Master's in Translation. Competence Framework 2017. Brussels : European Commission, 2017. 12 p.

¹⁰ Hatim B., Mason I. Discourse and the Translator. London : Longman, 1990. P. 150–153.

Дослідження проведене на основі вибірки з 22 автентичних англомовних суспільно-політичних та новинних текстів, а також їхніх офіційних українських перекладів, опублікованих на міжнародній медіаплатформі GlobalVoices протягом 2025 року.

1. Теоретико-методологічні засади дослідження прагматичної компетентності та жанрової адаптації

1.1. Структура прагматичної компетентності перекладача

Прагматична компетентність – це інтегрована здатність фахівця досягати необхідного комунікативного ефекту в умовах міжкультурної взаємодії, лінгвістичні навички підпорядковані комунікативно-прагматичним цілям¹¹. Основою для розуміння прагматичної компетентності є праці засновників теорії мовленнєвих актів Дж. Остіна та Дж. Серля. Згідно з їхнім підходом, будь-яке висловлення має ілокутивну силу – комунікативний намір мовця^{12, 13}. Саме тому прагматична компетентність перекладача починається зі здатності виявити цю ілокутивну силу в тексті оригіналу та знайти засоби для її відтворення в тексті перекладу.

У концепції експертної перекладацької компетентності дослідницької групи РАСТЕ модель має чітко виражений динамічний та інтерактивний характер. Прагматичні елементи в ній проявляються в межах білінгвальної субкомпетентності, що охоплює сукупність прагматичних, соціолінгвістичних та текстових знань, необхідних для комунікації обома мовами. Проте визначальним методологічним аспектом цієї моделі є те, що вказані прагматичні ресурси не є статичними. Центальною ланкою моделі виступає стратегічна субкомпетентність – основна мережа управління. Саме вона оцінює прагматичні параметри перекладацької ситуації, активує необхідні прагматичні та фонові знання з білінгвальної субкомпетентності, компенсує можливі дефіцити та контролює вибір оптимальних перекладацьких рішень для досягнення комунікативної мети¹⁴.

Оскільки переклад – це специфічна форма міжкультурної передачі смислів, загальнолінгвістичні концепції прагматики утворюють необхідний теоретичний фундамент для формування перекладознавчих моделей.

¹¹ Bachman L. F. *Fundamental Considerations in Language Testing*. Oxford : Oxford University Press, 1990. P. 87–90.

¹² Austin J. L. *How to Do Things with Words*. Oxford : Clarendon Press, 1962. P. 98–100.

¹³ Searle J. R. *Speech Acts: An Essay in the Philosophy of Language*. Cambridge : Cambridge University Press, 1969. P. 22–25.

¹⁴ РАСТЕ. *Building a translation competence model. Triangulating Translation: Perspectives in Process Oriented Research* / ed. by F. Alves. Amsterdam : John Benjamins, 2003. P. 57–58.

Екстраполюючи комунікативну модель О. Селіванової¹⁵ на площину перекладознавства та зіставляючи її з рамкою компетентностей мережі ЕМТ (European Master's in Translation)¹⁶, ми пропонуємо виокремити такі ключові структурні елементи прагматичної компетентності перекладача:

- здатність розпізнавати прямі та приховані наміри автора оригіналу;
- володіння фоновими знаннями про культурні, історичні та соціальні реалії обох лінгвокультур;
- здатність прогнозувати реакцію цільової аудиторії на текст перекладу;
- уміння свідомо вибирати макро- та мікροстратегії для компенсації прагматичних втрат та адаптації тексту.

Дж. Гаус наголошує, що перекладач повинен вміти оцінити текст не лише за його семантикою, а й за специфікою його функціонування в соціокультурному середовищі. Згідно з розробленою нею моделлю оцінювання якості перекладу, прагматична компетентність фахівця виявляється у здатності диференціювати комунікативні ситуації, які вимагають «явного» (overt) або «прихованого» (covert) перекладу. У випадку прихованого перекладу, коли цільовий текст не має жорсткої прив'язки до культури оригіналу і повинен функціонувати в соціумі як самостійний оригінальний текст (наприклад, наукові статті, рекламні тексти, інструкції), компетентний перекладач застосовує так званий культурний фільтр – свідому модифікацію форми та конвенцій тексту задля збереження його прагматичної функції та запобігання комунікативній невдачі. Натомість для явного перекладу (наприклад, політичних промов чи історичних документів) прагматична адекватність вимагає збереження вихідних соціокультурних маркерів без суттєвої жанрової адаптації¹⁷.

1.2. Прагматичний потенціал жанрової специфіки тексту

Для того щоб зрозуміти, як формується прагматична компетентність, необхідно звернутися до поняття жанру. Традиційно в межах ранніх структурно-стилістичних досліджень жанр часто трактувався як набір формальних і лексико-граматичних ознак. Однак сучасна комунікативна лінгвістика розглядає жанр насамперед як прагматичну категорію. Фундамент такого розуміння заклав Дж. Сволс, який визначив жанр як клас комунікативних подій, що структурується спільною комунікативною

¹⁵ Селіванова О. О. Основи теорії мовної комунікації : підручник. Черкаси : Видавництво ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2011. С. 205–215.

¹⁶ European Master's in Translation. Competence Framework 2017. Brussels : European Commission, 2017. 12 p.

¹⁷ House J. Translation Quality Assessment: A Model Revisited. Tübingen : Gunter Narr Verlag, 1997. P. 111–117.

метою¹⁸. Його методологію розширив В. Бгатія, довівши, що жанр є не просто текстом, а динамічною формою соціальної взаємодії та професійної поведінки. Жанр виникає як відповідь на типову комунікативну ситуацію і закріплює у свідомості носіїв мови певні очікування¹⁹. Як зазначає М. Бейкер, представники різних культур по-різному структурують інформацію навіть у межах одного глобального жанру, наприклад наукової статті чи ділового листа²⁰.

Залежність прагматики від функціональної мети найповніше розкривається через теорію К. Райсс. Для методологічної точності необхідно чітко розмежовувати поняття «комунікативний тип тексту» та «жанр». Зважаючи на функції мови, К. Райсс класифікувала тексти за їхньою провідною комунікативною функцією²¹:

- інформативні тексти (орієнтовані на зміст, прагматична мета яких – передача фактів);
- експресивні тексти (орієнтовані на форму та автора, прагматична мета яких – естетичний вплив);
- оперативні тексти (орієнтовані на звернення до реципієнта та спонукання його / її до дій).

Жанр у цій концепції розглядається як вторинна категорія – конкретна соціально-комунікативна форма реалізації того чи іншого типу тексту. Наприклад, інформативний тип тексту реалізується через такі жанри, як наукова стаття чи звіт, а оперативний – через інструкцію або рекламу. Кожен із цих типів реалізується через специфічні жанри, проте прагматична проблема перекладу полягає в тому, що правила побудови того самого жанру (як репрезентанта певного комунікативного типу) в різних мовах не є симетричними. Ігнорування цих правил побудови неминуче призводить до комунікативних збоїв та неприродності тексту для реципієнта.

1.3. Кореляція між зміною жанрової форми та збереженням прагматичного змісту

Розуміння нетотожності жанрових систем різних мов підводить до ключової проблеми дослідження: взаємозв'язку між формою тексту та його прагматичним змістом у процесі перекладу. Згідно зі скопос-теорією,

¹⁸ Swales J. M. *Genre Analysis: English in Academic and Research Settings*. Cambridge : Cambridge University Press, 1990. P. 33–38.

¹⁹ Bhatia V. K. *Analysing Genre: Language Use in Professional Settings*. London : Longman, 1993. P. 13–15.

²⁰ Baker M. In *Other Words: A Coursebook on Translation*. 3rd ed. London : Routledge, 2018. P. 252–254, 259.

²¹ Reiss K. *Translation Criticism – The Potentials and Limitations. Categories and Criteria for Translation Quality Assessment* / trans. by E. F. Rhodes. Manchester : St. Jerome Publishing, 2000. P. 25–26.

у процесі перекладу необхідно звертати увагу на мету (скопос) цільового тексту²². Якщо мета перекладу збігається з метою оригіналу, перекладач повинен відтворити прагматичний потенціал вихідного тексту. Однак для збереження цього потенціалу часто необхідно модифікувати структурно-стилістичні конвенції цільового тексту або ж змінити його жанрову форму.

У межах нашого дослідження ми визначаємо жанрову адаптацію як макростратегію перекладу, що полягає у цілеспрямованій зміні структурно-композиційних, конвенційних та стилістичних параметрів оригіналу відповідно до жанрових очікувань цільової культури. Така адаптація втілюється у двох основних формах: 1) модифікація конвенцій у межах одного жанру (наприклад, зміна ступеня формальності резюме чи ділового листа); 2) повна зміна жанру відповідно до прагматичної мети перекладу (наприклад, переклад академічної статті у форматі науково-популярного тексту для неспеціалізованої аудиторії).

З методологічного погляду критично важливо розмежувати жанрову адаптацію (макрорівень тексту) та прагматичну адаптацію на рівні окремого висловлення (мікрорівень). Якщо прагматична адаптація на мікрорівні вирішує локальні комунікативні проблеми (наприклад, застосування описового перекладу для експлікації культурних реалій або лексико-семантичні трансформації для збереження іронії), то жанрова адаптація трансформує глобальну рамку тексту. Локальні прагматичні трансформації виступають підпорядкованими інструментами, які допомагають реалізувати загальну макростратегію тексту, не змінюючи при цьому його жанрову належність, якщо цього не вимагає scopos.

Взаємозв'язок між формою та прагматикою проявляється через ієрархію перекладацьких рішень, де макростратегії визначають загальну композиційну рамку тексту, а мікростратегії забезпечують локальну прагматичну адекватність:

- домінування функції над формою (макрорівень): якщо конвенції жанру оригіналу суперечать нормам цільової культури (наприклад, надмірно емоційна англomовна реклама при перекладі для більш консервативної аудиторії), перекладач застосовує макростратегію адаптації, свідомо змінюючи стилістичні та структурні параметри тексту загалом²³;

- принцип компенсації (мікрорівень): втрата певного прагматичного відтінку (наприклад, іронії, закладеної у грі слів мови-оригіналу) вимагає

²² Vermeer H. J. Skopos and commission in translational action. *The Translation Studies Reader* / ed. by L. Venuti. London : Routledge, 2000. P. 221–222.

²³ Nord C. *Translating as a Purposeful Activity: Functionalist Approaches Explained*. Manchester : St. Jerome Publishing, 1997. P. 92–93.

застосування лексико-стилістичних трансформацій в іншому місці тексту для відновлення прагматичного балансу без порушення жанрових норм²⁴;

– запобігання комунікативним збоям (мікрорівень): дослівне перенесення реалій без урахування фонових знань цільової аудиторії створює прагматичні лакуни^{25, 26}. Застосування мікростратегії прагматичної експлікації (через описовий переклад) є шляхом збереження первинного комунікативного наміру автора в межах адаптованого тексту.

Отже, жанрова адаптація – це комплексний процес. Здатність фахівця усвідомлювати необхідність адаптації та втілювати її через інтеграцію макростратегій (робота з конвенціями жанру) та мікростратегій (локальні прагматичні трансформації) свідчить про високий рівень розвитку прагматичної компетентності. Саме типологія цих стратегій жанрової адаптації потребує детального розгляду, що буде здійснено в наступному розділі.

2. Типологія стратегій жанрової адаптації тексту

2.1. Прагматичні макростратегії жанрової адаптації (на рівні всього тексту)

Розв'язання прагматичних завдань у процесі перекладу вимагає від фахівця системного підходу, який реалізується через застосування певних стратегій. У контексті нашого дослідження під перекладацькою стратегією ми розуміємо свідомий план дій перекладача, спрямований на досягнення максимальної прагматичної еквівалентності. Важливо наголосити, що концептуальною базою для досягнення такої еквівалентності є саме жанр.

Жанр постає як макроструктура, що диктує чіткі конвенції та правила комунікації в цільовій культурі. Щоб текст органічно функціонував у новому соціокультурному середовищі та відповідав очікуванням реципієнта, перекладач повинен підпорядковувати свої прагматичні цілі вимогам цільового жанру. З огляду на це всі подальші прагматичні трансформації розглядаються нами не як ізольовані технічні прийоми, а як тактичні інструменти реалізації глобальної стратегії – жанрової адаптації тексту.

Вибір конкретних макро- та мікростратегій залежить від здатності конкретного методу безпосередньо впливати на ілюктивну силу висловлення й адаптувати його до фонових знань цільової аудиторії. У цьому дослідженні ми не фокусуємося на суто граматичних чи

²⁴ Hervey S., Higgins I. *Thinking Translation: A Course in Translation Method: French to English*. London : Routledge, 1992. P. 34–40.

²⁵ Baker M. *In Other Words: A Coursebook on Translation*. 3rd ed. London : Routledge, 2018. P. 38–41.

²⁶ Зорівчак Р. П. Реалія і переклад (на матеріалі англійських перекладів української прози). Львів : Вид-во при Львів. ун-ті, 1989. С. 84–85.

синтаксичних трансформаціях, якщо вони зумовлені лише структурними розбіжностями мов. До уваги беруться лише ті трансформації, які свідомо застосовуються перекладачем для узгодження тексту з жанровими конвенціями цільової культури.

Жанрова адаптація розпочинається з макрорівня – повноцінного осмислення тексту як цілісного комунікативного акту. Макростратегії визначають загальний вектор трансформації тексту і стосуються зміни регістру, прагматичної адаптації та зміни комунікативного фокуса.

Зміна регістру (тобто рівня формальності) – одна з найпоширеніших макростратегій. На ступінь формальності тексту безпосередньо впливають ідеологічні, соціокультурні та ситуативні чинники²⁷. Переклад українською мовою текстів сучасного англomовного корпоративного дискурсу, науково-популярної літератури чи ділової публіцистики часто потребує підвищення рівня формальності. Це зумовлено тим, що в англійській комунікативній традиції у цих сферах спостерігається тенденція до демократизації (використання фразових дієслів, ідіом, прямого звернення до читача).²⁸ Натомість українські відповідники цих піджанрів залишаються більш консервативними та регламентованими, вимагаючи дотримання строгих стандартів професійного чи офіційного мовлення. Проте варто зауважити, що в межах міжнародного суспільно-політичного дискурсу, який становить емпіричну базу нашого дослідження, глобальна зміна регістру на макрорівні є нетиповою через збіг прагматичної мети оригіналу та перекладу.

Прагматична адаптація (одомашнення тексту) передбачає глибоку трансформацію матеріалу під соціокультурні та правові реалії цільової аудиторії. На макрорівні ця стратегія, яка перегукується з концепцією одомашнення (доместикація) Л. Венуті²⁹, спрямована на мінімізацію відчуття чужинності тексту. Прагматична адаптація може стосуватися повної заміни культурно-маркованих елементів, зміни форматування, перебудови структури аргументації та навіть заміни ілюстративного матеріалу. Усе це робиться для того, щоб текст був максимально органічним і відповідав очікуванням реципієнта в новому жанровому середовищі цільової мови.

Зміна комунікативного фокуса застосовується у випадках, коли цільова аудиторія має інші очікування щодо функції тексту. Перекладач може трансформувати експресивний оригінал в інформативний переклад, якщо

²⁷ Hatim B., Mason I. *Discourse and the Translator*. London : Longman, 1990. P. 38–43.

²⁸ Fairclough N. *Discourse and Social Change*. Cambridge : Polity Press, 1992. P. 201–205.

²⁹ Venuti, Lawrence. *The Translator's Invisibility: A History of Translation*. London : Routledge, 1995. P. 17–20.

цього вимагає мета перекладу³⁰. Зміна комунікативного фокуса може призводити до міжжанрового перенесення (наприклад, коли рекламна брошура перетворюється на технічний паспорт товару), що робить жанрову адаптацію радикальною. Таке макрорішення повністю змінює жанрову природу тексту, проте дає змогу зберегти його прагматичну релевантність для замовника та реципієнта.

2.2. Прагматичні мікростратегії жанрової адаптації (на рівні висловлювання)

Мікростратегії мають механізми локального усунення прагматичних лакун та адаптації окремих змістових одиниць. Саме на мікрорівні перекладач стикається з необхідністю компенсації прагматичних втрат, спричинених розбіжностями у фонових знаннях комунікантів.

Прагматична експлікація полягає у розгортанні прихованого змісту оригіналу, що на практиці найчастіше реалізується через перекладацький прийом додавання (введення в текст перекладу додаткової інформації, необхідної для адекватного розуміння тексту цільовою аудиторією). К. Клауді наголошує, що експлікація є необхідною умовою для досягнення прагматичної еквівалентності у випадках відсутності спільних фонових знань у носіїв різних мов³¹. Проте в контексті нашого дослідження важливо підкреслити жанрову зумовленість цього прийому. Застосування прийому додавання (пояснень або розгортання термінів) відбувається насамперед тому, що цільовий жанр не може допускати імпліцитності в поданні певних концептів. Наприклад, український науково-популярний дискурс часто вимагає вищого ступеня експліцитності та деталізації порівняно з британським, де жанрові конвенції дозволяють більшу свободу й еліптичність викладу. Отже, експлікація запобігає не лише комунікативному збою, а й порушенню норм конкретного жанру.

Прагматична імплікація – це процес переведення надлишкової інформації у підтекст, який технічно здійснюється за допомогою прийому вилучення (опущення). Ця мікростратегія застосовується тоді, коли певна інформація в оригіналі не просто є надлишковою для цільової аудиторії, а структурно чи стилістично перевантажує текст у межах вимог цільового жанру³². Опущення деталей відбувається через те, що жанрові конвенції в мові перекладу вимагають більшої компресії або принципово іншого

³⁰ Nord C. *Translating as a Purposeful Activity: Functionalist Approaches Explained*. Manchester : St. Jerome Publishing, 1997. P. 45.

³¹ Klaudy K. *Explication*. Routledge Encyclopedia of Translation Studies / ed. by M. Baker. London : Routledge, 1998. P. 104–108.

³² Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури українською мовою. Вінниця : Нова Книга, 2004. С. 311.

подання даних. Класичним прикладом є переклад англomовних інструкцій чи посібників: притаманний їм розповідний, дружній тон в українському технічному дискурсі часто імплікується, а текст трансформується у строгий, лаконічний перелік. У таких випадках імплікація дає змогу оптимізувати жанрову форму тексту, роблячи його відповідним конвенціям цільової мови.

Культурна субституція реалізовується через перекладацький прийом заміни (національно-культурної реалії вихідної мови на функціональний аналог у цільовій мові). Р. Зорівчак зазначає, що дослівний переклад реалій часто призводить до втрати їхнього прагматичного значення³³. У площині жанрової адаптації субституція стає необхідною, коли збереження іноземної реалії руйнує прагматичну функцію певного жанру. Використовуючи субституцію, перекладач адаптує текст до соціокультурних очікувань, які є стандартом для конкретного жанру, зберігаючи тим самим необхідну комунікативну мету висловлювання.

Прагматична нейтралізація (усунення надмірної експресивності, синтаксичне згладжування) полягає у навмисному зниженні стилістичного чи емоційного забарвлення окремих висловлень. Ця мікстратегія теоретично обґрунтована у функціональних підходах К. Норд³⁴ та Г. Фермеєра³⁵. Вона стає необхідною, коли оригінал містить авторську суб'єктивність, іронію, сарказм або метафоричність, які суперечать конвенціям жанру в цільовій культурі. Перекладач замінює ці елементи нейтральними лексико-синтаксичними відповідниками, щоб забезпечити відповідність перекладу стандартам об'єктивності, що є типовим, зокрема, для українського наукового й офіційно-ділового дискурсів.

2.3. Вплив вибору адаптивної стратегії на вирішення прагматичних завдань

Взаємозв'язок між жанровою формою та прагматичним змістом тексту виявляється в тому, що неправильний вибір стратегії призводить до прагматичних лакун і руйнування комунікативного акту. Успішне вирішення прагматичних завдань залежить від здатності перекладача передбачати, як конкретна трансформація вплине на сприйняття тексту.

Прагматична компетентність проявляється саме в момент вибору стратегії перекладу. Як зазначає О. Селіванова, комунікація вважається успішною лише тоді, коли намір відправника адекватно розкодовується

³³ Зорівчак Р. П. Реалія і переклад (на матеріалі англomовних перекладів української прози). Львів : Вид-во при Львів. ун-ті, 1989. С. 132–133.

³⁴ Nord C. Translating as a Purposeful Activity: Functionalist Approaches Explained. Manchester : St. Jerome Publishing, 1997. P. 53–55.

³⁵ Reiss K., Vermeer H. J. Towards a General Theory of Translational Action: Skopos Theory Explained / trans. by C. Nord. London : Routledge, 2014. P. 174–179.

реципієнтом³⁶. Комплексне застосування мікро- та макростратегій дає змогу гармонізувати текст. Наприклад, якщо макростратегією вибрано культурну адаптацію рекламного тексту, то на мікрорівні перекладач застосовуватиме культурну субституцію та прагматичну експлікацію. Такий узгоджений підхід забезпечує цілісність тексту та збереження ілюкитивної сили.

Отже, аргументований вибір стратегій жанрової адаптації є не лише технічним інструментом перекладача, а безпосереднім проявом його прагматичної компетентності. Багаторазове вирішення подібних завдань у процесі роботи сприяє автоматизації аналітичних навичок фахівця, формуючи його здатність до ефективної міжкультурної медіації. Практичні аспекти застосування цих стратегій та механізми формування компетентності будуть детально проаналізовані в наступному розділі.

3. Реалізація стратегій жанрової адаптації як інструмент формування прагматичної компетентності

3.1. Аналіз перекладацьких рішень у процесі жанрової адаптації текстів

Теоретичні засади, викладені в попередніх розділах, знаходять своє практичне підтвердження під час безпосереднього процесу перекладу. Розглянемо реалізацію стратегій жанрової адаптації на основі текстів міжнародної медіаплатформи GlobalVoices. Вибір цього джерела зумовлений тим, що оригінальні публікації ресурсу репрезентують сучасний англомовний публіцистичний дискурс, а їхні українські версії створюються професійними перекладачами та редакторами з орієнтацією на вітчизняні жанрові конвенції, що роблять ці тексти репрезентативною базою для дослідження стратегій прагматичної адаптації.

Для досягнення прагматичної адекватності та розвитку своєї власної прагматичної компетентності перекладач змушений застосовувати комплекс макро- та мікростратегій. Проаналізуємо такі перекладацькі рішення.

1) Макростратегія зміни комунікативного фокуса

Оригінал: AI vs human interactions³⁷.

Переклад: «ІІІ та взаємодія між людьми: **протигага**»³⁸.

³⁶ Селіванова О. О. Основи теорії мовної комунікації : підручник. Черкаси : Видавництво ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2011. С. 110–111.

³⁷ Despite risks, Hong Kong teenagers turn to chatbots for counselling. URL: <https://globalvoices.org/2025/10/18/despite-risks-hong-kong-teenagers-turn-to-chatbots-for-counselling/>.

³⁸ Попри можливі ризики, чат-боти штучного інтелекту стають порадиниками для підлітків Гонконгу. URL: <https://uk.globalvoices.org/2025/11/10/13843/>.

Цей приклад ілюструє зміну комунікативного фокуса на макрорівні тексту, а саме у його структурно-композиційній рамці (підзаголовку). В англійському оригіналі використання прийменника *vs* (*versus*) створює фокус на конфлікті та прямому протистоянні. Такий прийом є типовим для західної журналістики, оскільки реалізує оперативну функцію тексту – миттєве привернення уваги реципієнта. В українському перекладі цю конфронтацію усунуто за допомогою сполучника «та», а комунікативний фокус зміщено із сенсаційного на аналітичність завдяки лексемі «противага». Таке макрорішення структурує подальше сприйняття всього підрозділу: текст функціонує не як опис «битви» технологій і людини, а як зважений аналіз, що повною мірою відповідає конвенціям українського суспільно-політичного дискурсу.

2) Макростратегія зміни регістру

Варто зазначити, що під час емпіричного аналізу текстів макростратегію зміни регістру на рівні цілісної композиції виявити не вдалося. Її реалізація простежується винятково на мікрорівні – через локальні лексико-синтаксичні трансформації. Це пояснюється специфікою матеріалу та збігом комунікативної мети оригінальних та цільових текстів. Оскільки проаналізовані статті належать до жанру міжнародної суспільно-політичної публіцистики та репортажу, їхня глобальна прагматична функція – об'єктивне інформування та соціальний аналіз – залишається ідентичною як для англійської, так і для української аудиторії.

3) Мікростратегія прагматичної експлікації

Оригінал: Social media became both a salve and a **reflection**, a place where frustration brewed...³⁹

Переклад: «Соціальні медіа стали водночас втіхою і **дзеркалом суспільства** – простором, де назрівало розчарування...»⁴⁰

В англійській есеїстиці та публіцистиці допускається високий ступінь імпліцитності та використання широких, абстрактних метафор (як іменник *reflection*). Натомість жанрові конвенції української соціально-політичної аналітики вимагають більшої семантичної прозорості, однозначності та інформаційної щільності. Дослівний переклад «стали відображенням» створив би прагматичну лауну і змусив би читача зупинитися для додаткового когнітивного декодування. Застосовуючи мікростратегію прагматичної експлікації (додавання лексеми «суспільства»), перекладач

³⁹ Nepal's youth uprising explained: Decades of corruption reach a tipping point. URL: <https://globalvoices.org/2025/10/14/nepals-youth-uprising-explained-decades-of-corruption-reach-a-tipping-point/>.

⁴⁰ Причини молодіжного повстання в Непалі: десятиліття корупції досягли переломного моменту. URL: <https://uk.globalvoices.org/2025/11/04/13840/>.

адаптує метафору до очікувань українського читача. Це рішення дає змогу зберегти публіцистичний стиль тексту, роблячи його комунікативно прозорим і запобігаючи порушенню динаміки читання, характерної для новинних медіа.

Оригінал: In a **Friday sermon** delivered in a mosque near Layyah city, Imam Ali Noor confronted harmful traditions...⁴¹

Переклад: «Під час **джума-намазу** (**“п’ятнична молитва”** – **обов’язкова колективна молитва мусульман**) в мечеті поблизу міста Леях Імам Алі Нур виступив проти шкідливих традицій...»⁴²

Цей приклад ілюструє складний дворівневий механізм прагматичної експлікації. Англійський автор використовує нейтральний описовий відповідник *Friday sermon* («п’ятнична проповідь»), який легко сприймається західним читачем. Український перекладач вдається до подвійної трансформації: спочатку він вводить специфічну ісламську реалію «джума-намаз» (якої немає в оригіналі), підвищуючи рівень культурної автентичності тексту. Одразу після цього, усвідомлюючи відсутність фонових знань у більшості українських читачів щодо термінології ісламу, перекладач застосовує прийом внутрішньотекстового коментаря в дужках: дає дослівний переклад і пояснює прагматичне значення ритуалу – «обов’язкова колективна молитва мусульман». Така експлікація виконує дидактичну функцію та повністю запобігає виникненню прагматичної лакуни, зберігаючи при цьому жанровий стандарт розширеного інформаційного репортажу.

4) Мікростратегія прагматичної імплікації

Оригінал: Jessica, a **cross-border student** who lives in Nanshan, mainland China, with her grandmother, has been attending school in Hong Kong since primary school⁴³.

Переклад: «Джессіка – **учениця**, яка живе з бабусею в Наньшані, на материковому Китаї, і з початкової школи навчається в Гонконзі»⁴⁴.

Англомовний репортаж часто перенасичений локальними соціально-економічними чи юридичними термінами (*cross-border student*). Проте в межах цільового тексту, який функціонує в жанрі «історії з життя» та фокусується на проблемах підлітків, такий специфічний геополітичний

⁴¹ Why are girls in South Punjab, Pakistan, still being married off before the age of 15? URL: <https://globalvoices.org/2025/09/21/why-girls-in-south-punjab-pakistan-are-still-being-married-off-before-the-age-of-15/>.

⁴² У Південному Пенджабі дівчат і досі видають заміж до 15 років. URL: <https://uk.globalvoices.org/2025/10/29/13770/>.

⁴³ Despite risks, Hong Kong teenagers turn to chatbots for counselling. URL: <https://globalvoices.org/2025/10/18/despite-risks-hong-kong-teenagers-turn-to-chatbots-for-counselling/>.

⁴⁴ Попри можливі ризики, чат-боти штучного інтелекту стають порадиниками для підлітків Гонконгу. URL: <https://uk.globalvoices.org/2025/11/10/13843/>.

термін є комунікативно надлишковий для українського читача. Жанр українського репортажу тяжіє до економії уваги реципієнта на другорядних деталях, які не впливають на загальний наратив. Мікростратегія прагматичної імплікації дає змогу розвантажити синтаксичну структуру та сфокусувати увагу на головному прагматичному ядрі – історії дівчини. Це перешкоджає перетворенню емоційної статті на сухий соціологічний звіт і зберігає природну жанрову форму.

Оригінал: *As the 1980s drew to a close, the economy was stagnant...*⁴⁵

Переклад: «**Наприкінці 1980-х років** економіка перебувала в стані стагнації»⁴⁶.

Англійська фраза *As the 1980s drew to a close* має літературний, оповідний характер, що створює плавний вступ до історичного екскурсу. В українському перекладі цю художність згорнуто до чіткого часового маркера «Наприкінці 1980-х років» на користь лаконічності. Така трансформація зумовлена відмінностями жанрових конвенцій: український інформаційний текст вимагає більшої інформаційної щільності та прямолінійності, де прагматичною метою є винятково передача хронології подій.

5) Мікростратегія культурної субституції

Оригінал: *Conversing with chatbots was a double-edged sword for Sarah*⁴⁷.

Переклад: «Спілкування чат-ботом стало для Сари **палкою з двома кінцями**»⁴⁸.

Дослівний переклад англомовної ідіоми *double-edged sword* як «двосічний меч» або «двосічна зброя» вніс би в український текст надмірний пафос та епічність. Жанр української соціальної журналістики, коли йдеться про повсякденні проблеми (як-от залежність підлітка від гаджетів), не толерує подібної стилістичної гіперболізації. Використовуючи мікростратегію культурної субституції, перекладач замінює іноземний фразеологізм на питомий функціональний аналог «палиця з двома кінцями». Це рішення цілеспрямовано знижує стилістичний реєстр до розмовно-публіцистичного, що робить текст максимально природним, довірливим для цільової аудиторії та повністю узгодженим із прагматикою сучасного інтернет-дискурсу.

⁴⁵ Nepal's youth uprising explained: Decades of corruption reach a tipping point. URL: <https://globalvoices.org/2025/10/14/nepals-youth-uprising-explained-decades-of-corruption-reach-a-tipping-point/>.

⁴⁶ Причини молодіжного повстання в Непалі: десятиліття корупції досягли переломного моменту. URL: <https://uk.globalvoices.org/2025/11/04/13840/>.

⁴⁷ Despite risks, Hong Kong teenagers turn to chatbots for counselling. URL: <https://globalvoices.org/2025/10/18/despite-risks-hong-kong-teenagers-turn-to-chatbots-for-counselling/>.

⁴⁸ Попри можливі ризики, чат-боти штучного інтелекту стають порадами для підлітків Гонконгу. URL: <https://uk.globalvoices.org/2025/11/10/13843/>.

Оригінал: As **Gen Z** protests engulfed Kathmandu, Nepal's journalists found themselves reporting a story that was personal⁴⁹.

Переклад: «Коли протести **зумерів** охопили Катманду, непальські журналісти висвітлювали подію, яка була для них особистою»⁵⁰.

У цьому фрагменті спостерігається культурна субституція, що базується на соціолінгвістичній адаптації. Англійський демографічний термін *Gen Z* («Покоління Z») в українському перекладі замінено на розмовний неологізм «зумери». Вибір такої лексичної одиниці є прагматично маркованим. Перекладач вибирає сленговий варіант, який глибоко вкорінений у сучасному молодіжному та медійному дискурсах, що дає змогу не лише точно передати вікову категорію протестувальників, але й наблизити текст до цільової аудиторії новинного порталу, підвищуючи органічність тексту в рамках жанру інтернет-журналістики.

6) Мікростратегія прагматичної нейтралізації

Оригінал: Feeling sad about not having many friends, she **found herself reaching out to** the Xingye chatbot for comfort...⁵¹

Переклад: «Відчуваючи смуток через те, що у неї не було багато друзів, вона **звернулась до** чат-бота Xingye, щоб знайти розраду...»⁵²

Англійська синтаксична конструкція *found herself reaching out* має яскраво виражений експресивний та психологічний відтінок, акцентуючи увагу на підсвідомому, мимовільному характері дії. Такий рівень драматизації є типовим для західної наративної журналістики. Однак український новинний дискурс є більш регламентованим і традиційно тяжіє до об'єктивного викладу. Застосування мікростратегії прагматичної нейтралізації (заміна складної конструкції на дієслово прямої дії «вона звернулась») дає можливість усунути надмірну художність. Таким чином, висловлення повністю адаптується до строгих конвенцій українського інформаційного стилю, де акцент робиться на фіксації самої події, а не на її емоційному супроводі.

Оригінал: Environmental groups initiated global activities and protests... to **drumbeat the call** for urgent climate action...⁵³

⁴⁹ 'It is hard to feel neutral': How Nepal's media covered the Gen Z uprising. URL: <https://globalvoices.org/2025/10/02/it-is-hard-to-feel-neutral-how-nepals-media-covered-the-gen-z-uprising/>.

⁵⁰ «Важко залишатись нейтральним»: як засоби масової інформації Непалу висвітлювали повстання зумерів. URL: <https://uk.globalvoices.org/2025/11/02/13799/>.

⁵¹ Despite risks, Hong Kong teenagers turn to chatbots for counselling. URL: <https://globalvoices.org/2025/10/18/despite-risks-hong-kong-teenagers-turn-to-chatbots-for-counselling/>.

⁵² Попри можливі ризики, чат-боти штучного інтелекту стають порадиниками для підлітків Гонконгу. URL: <https://uk.globalvoices.org/2025/11/10/13843/>.

⁵³ 'Draw the Line' in Asia: Community organizers call for climate justice and accountability. URL: <https://globalvoices.org/2025/09/30/draw-the-line-in-asia-community-organizers-call-for-climate-justice-and-accountability/>.

Переклад: «Екологічні організації провели глобальні акції та протести... щоб **привернути увагу** до нагальної потреби кліматичних дій...»⁵⁴

В англійському оригіналі використано метафоричне дієслово *drumbeat* (буквально – «бити в барабан», що в англійській політичній публіцистиці є усталеним терміном для позначення агресивного, наполегливого просування певної дії), що створює яскравий аудіальний образ і передає наполегливість дій екоактивістів. В українській новинній публіцистиці, особливо у вступних абзацах, діють суворіші жанрові конвенції, тому надмірна метафоризація може сприйнятись як стилістично надмірна. Використовуючи стійке нейтральне кліше «привернути увагу», перекладач гармонізує текст, роблячи його стилістично релевантним для українського інформаційного простору.

Загалом у межах дослідження було проаналізовано 22 автентичні статті з медіаплатформи GlobalVoices та їхні офіційні українські переклади. Попри те що для детального аналізу в цьому підрозділі відібрано 9 найбільш репрезентативних прикладів, загальна емпірична вибірка становить 80 зафіксованих випадків застосування прагматичних мікростратегій та 1 випадок застосування макростратегії. Варто уточнити, що до кількісної вибірки (80 випадків) увійшли не всі дрібні перекладацькі трансформації в цих статтях, а лише найбільш репрезентативні фрагменти, які демонструють випадки цілеспрямованої прагматичної адаптації.

Кількісний розподіл виявлених мікростратегій демонструє таку ієрархію продуктивності:

- прагматична нейтралізація – 35% (28 прикладів);
- прагматична експлікація – 32,5% (26 прикладів);
- культурна субституція – 22,5% (18 прикладів);
- прагматична імплікація – 10% (8 прикладів).

Висока продуктивність мікростратегій нейтралізації та експлікації (67,5% від усіх зафіксованих трансформацій) має чітке жанрове обґрунтування. Український суспільно-політичний і новинний дискурс традиційно тяжіє до об'єктивності, стриманості та термінологічної прозорості. Отже, для досягнення жанрової природності перекладачі найчастіше змушені згладжувати емоційно-експресивну метафоричність, притаманну західній наративній журналістиці, та розгортати імпліцитні культурні й політичні концепти. Найменша частка імплікацій свідчить про те, що перекладачі рідко жертвують вихідною інформацією, віддаючи перевагу її адаптації.

⁵⁴ “Draw the Line” в Азії: громадські організатори закликають до кліматичної справедливості та відповідальності. URL: <https://uk.globalvoices.org/2025/11/01/13785/>.

Що стосується макростратегій жанрової адаптації, то кількісний аналіз виявив лише 1 випадок зміни комунікативного фокуса та повну відсутність (0 прикладів) глобальної зміни регістру всього тексту. Такі показники є цілком закономірними: оскільки оригінали та цільові тексти функціонують у межах одного макрожанру (міжнародна публіцистика), перекладачі зберігають загальну композиційну та прагматичну рамки статті. Така різниця кількісна диспропорція – 80 випадків застосування мікростратегій проти лише 1 макростратегії – не є свідченням обмеженості вибірки. Навпаки, це відображає ключову типологічну закономірність перекладу сучасного суспільно-політичного дискурсу. Оскільки оригінали та переклади публікуються на єдиній платформі (GlobalVoices), мета цільового тексту та його макрожанрова належність майже завжди збігаються з оригіналом. Глобальна зміна регістру чи комунікативного фокуса в такому форматі є радше винятком. Отже, формування прагматичної компетентності перекладача в цій сфері базується насамперед на майстерному володінні інструментарієм мікростратегій, які дають змогу адаптувати текст до очікувань цільової аудиторії без зміни його комунікативної мети.

3.2. Механізм формування прагматичної компетентності через жанрові трансформації

Аналіз наведених прикладів доводить, що жанрова адаптація не відбувається інтуїтивно, оскільки це складний когнітивний процес, багаторазове повторення якого лежить в основі формування прагматичної компетентності перекладача. Пропонуємо представити цей механізм у вигляді чотирьох етапів:

1. Прагматичний аналіз оригіналу. Перекладач визначає ілюктивну силу вихідного тексту, його жанрову приналежність та комунікативну мету автора. На цьому етапі формується інтенціональний компонент компетентності.

2. Зіставлення жанрових конвенцій. Перекладач аналізує очікування цільової аудиторії та визначає розбіжності між жанровими нормами вихідної та цільової культур. Відбувається активація соціокультурного та рецептивного компонентів прагматичної компетентності.

3. Вибір стратегії адаптації. Перекладач виявляє, які прагматичні лакуни та жанрові невідповідності потребують компенсації. Перекладач свідомо вибирає певну макро- або мікро-стратегію і застосовує її під час перекладу. Тут реалізується стратегічний компонент компетентності.

4. Верифікація. Оцінка готового тексту на предмет досягнення запланованого комунікативного ефекту.

Важливо наголосити, що наведений алгоритм описує не просто етапи перекладацького процесу, а безпосередній когнітивний механізм

формування прагматичної компетентності. На початкових етапах підготовки або професійної діяльності фахівець виконує кожен із цих кроків під суворим контролем, спираючись на теоретичні знання. Проте через багаторазове, цілеспрямоване вирішення перекладацьких завдань і практичне застосування стратегій жанрової адаптації відбувається процес засвоєння. Зовнішні, контрольовані аналітичні дії поступово переходять у внутрішній когнітивний план і трансформуються у стійкі навички. Переведення цих навичок із рівня аналізу на рівень автоматизму (коли здатність фахівця безпомилково вибрати потрібну стратегію стає майже інтуїтивною) і є головним показником високого рівня сформованості прагматичної компетентності.

3.3. Критерії оцінки ефективності жанрової адаптації

Оцінка прагматичної компетентності перекладача становить складне методологічне завдання. Проблема полягає в тому, що компетентність – це внутрішній когнітивний процес фахівця, який неможливо виміряти безпосередньо. Єдиним об'єктивним індикатором ефективності цих внутрішніх процесів є результат діяльності перекладача – створений ним адаптований цільовий текст (продукт).

Спираючись на функціональний підхід⁵⁵, можна виокремити три ключові якісно-нормативні критерії оцінки ефективності жанрової адаптації тексту:

- **комунікативна адекватність**: визначає, чи досягає текст своєї мети в цільовій культурі і чи забезпечує переклад відповідний перлокутивний ефект (вплив на реципієнта)⁵⁶;
- **жанрова природність**: відповідає за те, щоб текст перекладу не сприймався як чужорідний переклад, а відповідав усім нормам цільової мови для відповідного жанру;
- **еквівалентність ілокутивної сили**: проявляється тоді, коли реципієнт перекладу відчуває ті ж самі прямі чи приховані наміри автора (наприклад, заклик, застереження чи іронію), що й реципієнт оригіналу.

Самі по собі ці три критерії оцінюють якість тексту як готового продукту. Проте саме тут відбувається логічний перехід від оцінки тексту до оцінки самого перекладача. Здатність фахівця створювати цільові тексти, які відповідають цим стандартам, не є випадковістю.

Якість створеного цільового тексту є єдиним об'єктивним індикатором правильності вибору макро- та мікростратегій жанрової адаптації.

⁵⁵ Nord, Christiane. *Translating as a Purposeful Activity: Functionalist Approaches Explained*. Manchester : St. Jerome Publishing, 1997. P. 37–42.

⁵⁶ Searle, John R. *Speech Acts: An Essay in the Philosophy of Language*. Cambridge : Cambridge University Press, 1969. P. 25–27.

Стабільність і систематичність досягнення високих показників тексту за критеріями комунікативної адекватності жанрової природності та еквівалентності ілокутивної сили виступає надійним підтвердженням того, що перекладач не лише володіє теоретичними знаннями, але й перевів свої аналітичні навички на рівень автоматизму. Отже, відповідність продукту перекладу цим трьома критеріям – пряме свідчення високого рівня сформованості прагматичної компетентності перекладача.

ВИСНОВКИ

У статті здійснено комплексне дослідження проблеми формування прагматичної компетентності перекладача через призму стратегій жанрової адаптації тексту. За результатами теоретичного аналізу й емпіричного дослідження сформульовано такі висновки:

Доведено, що в межах функціонального підходу та скопос-теорії ключовим критерієм якості перекладу є прагматична адекватність. Вона полягає у відтворенні ілокутивної сили оригіналу та забезпеченні належного комунікативного ефекту. Оскільки жанрові конвенції різних лінгвокультур не збігаються, досягнення цієї адекватності вимагає застосування стратегій жанрової адаптації.

Жанрова адаптація реалізується через ієрархічну систему рішень, що діляться на макростратегії (зміна регістру, одомашнення тексту, зміна комунікативного фокуса) та мікростратегії (прагматична експлікація, імплікація, культурна субституція, нейтралізація).

Емпіричний аналіз 22 текстів сучасного суспільно-політичного дискурсу (на матеріалі платформи GlobalVoices) виявив абсолютне домінування мікростратегій (80 випадків) над макростратегіями (1 випадок). Це доводить, що у сфері міжнародної журналістики макрожанр і глобальна мета тексту переважно зберігаються, а прагматична адаптація відбувається шляхом налаштування конвенцій на рівні окремих висловлень.

Кількісний розподіл засвідчив найвищу продуктивність мікростратегій прагматичної нейтралізації (35%) та прагматичної експлікації (32,5%). Така тенденція має чітке жанрове пояснення: український новинний дискурс вимагає вищого рівня об'єктивності, стриманості та термінологічної прозорості, що змушує перекладачів згладжувати емоційно-експресивну метафоричність, притаманну англомовній есеїстиці, та розгортати імпліцитні концепти.

Обґрунтовано когнітивний механізм формування прагматичної компетентності, який складається із чотирьох етапів: прагматичний аналіз оригіналу, зіставлення жанрових конвенцій, вибір стратегії адаптації та верифікації тексту. Багаторазове усвідомлене застосування

цього алгоритму переводить аналітичні навички фахівця на рівень автоматизму, що є головним показником високого рівня його професійної компетентності.

Встановлено, що об'єктивним індикатором сформованості прагматичної компетентності перекладача є якість створеного ним продукту. Вона вимірюється за трьома критеріями: комунікативна адекватність, жанрова природність та еквівалентність ілюктивної сили цільового тексту.

Перспективи подальших наукових розвідок у цьому напрямі вбачаємо в дослідженні механізмі жанрової адаптації на матеріалі інших типів дискурсу (наукового, технічного, художнього) для здійснення порівняльного аналізу частотності та продуктивності застосування макро і мікстратегій.

АНОТАЦІЯ

У статті розглядається проблема формування прагматичної компетентності перекладача в умовах розбіжності конвенцій вихідної та цільової лінгвокультур. Доведено, що ключовим критерієм якості перекладу сучасного публіцистичного дискурсу є прагматична адекватність, досягнення якої вимагає застосування стратегій жанрової адаптації. Метою розвідки є виявлення взаємозв'язку між вибором адаптивних стратегій та рівнем прагматичної свідомості фахівця. Дослідження проведено на матеріалі 22 автентичних англomовних суспільно-політичних текстів міжнародної медіаплатформи GlobalVoices та їхніх українських перекладів.

Результати аналізу засвідчили абсолютне домінування мікстратегій жанрової адаптації (80 випадків) над макстратегіями (1 випадок), що зумовлено збереженням загальної макрожанрової рамки в міжнародній журналістиці. Встановлено найвищу продуктивність мікстратегій прагматичної нейтралізації (35%) та прагматичної експлікації (32,5%). Це пояснюється вимогами українського новинного дискурсу до об'єктивності та прозорості, що змушує перекладачів згладжувати емоційну метафоричність і розгортати імпліцитні концепти оригіналу. Запропоновано чотирьохетапний когнітивний механізм формування прагматичної компетентності. Зроблено висновок, що систематичне створення текстів, які відповідають критеріям комунікативної адекватності та жанрової природності, є прямим свідченням високого рівня сформованості компетентності перекладача.

Література

1. Зорівчак Р. П. Реалія і переклад (на матеріалі англomовних перекладів української прози). Львів : Вид-во при Львів. ун-ті, 1989. 216 с.

2. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури українською мовою. Вінниця : Нова Книга, 2004. 576 с.
3. Попри можливі ризики, чат-боти штучного інтелекту стають порадиниками для підлітків Гонконгу. URL: <https://uk.globalvoices.org/2025/11/10/13843/> (дата звернення: 05.05.2026).
4. Причини молодіжного повстання в Непалі: десятиліття корупції досягли переломного моменту. URL: <https://uk.globalvoices.org/2025/11/04/13840/> (дата звернення: 11.05.2026).
5. Селіванова О. О. Основи теорії мовної комунікації: підручник. Черкаси : Видавництво ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2011. 350 с.
6. У Південному Пенджабі дівчат і досі видають заміж до 15 років. URL: <https://uk.globalvoices.org/2025/10/29/13770/> (дата звернення: 13.05.2026).
7. Чередниченко О. І. Про мову і переклад. Київ : Либідь, 2007. 248 с.
8. «Draw the Line» в Азії: громадські організатори закликають до кліматичної справедливості та відповідальності. URL: <https://uk.globalvoices.org/2025/11/01/13785/> (дата звернення: 10.05.2026).
9. Austin J. L. How to Do Things with Words. Oxford : Clarendon Press, 1962. 167 p.
10. Bachman L. F. Fundamental Considerations in Language Testing. Oxford : Oxford University Press, 1990. 408 p.
11. Baker M. In Other Words: A Coursebook on Translation. 3rd ed. London : Routledge, 2018. 390 p.
12. Bhatia V. K. Analysing Genre: Language Use in Professional Settings. London : Longman, 1993. 246 p.
13. Despite risks, Hong Kong teenagers turn to chatbots for counselling. URL: <https://globalvoices.org/2025/10/18/despite-risks-hong-kong-teenagers-turn-to-chatbots-for-counselling/> (дата звернення: 05.05.2026).
14. Draw the Line in Asia: Community organizers call for climate justice and accountability. URL: <https://globalvoices.org/2025/09/30/draw-the-line-in-asia-community-organizers-call-for-climate-justice-and-accountability/> (дата звернення: 10.05.2026).
15. European Master's in Translation. Competence Framework 2017. Brussels : European Commission, 2017. 12 p.
16. Fairclough N. Discourse and Social Change. Cambridge : Polity Press, 1992. P. 201–205.
17. Hatim B., Mason I. Discourse and the Translator. London : Longman, 1990. 258 p.
18. Hervey S., Higgins I. Thinking Translation: A Course in Translation Method: French to English. London : Routledge, 1992. 272 p.

19. House J. Translation Quality Assessment: A Model Revisited. Tübingen : Gunter Narr Verlag, 1997. 207 p.
20. Klaudy K. Explication. Routledge Encyclopedia of Translation Studies / ed. by M. Baker. London : Routledge, 1998. P. 104–108.
21. Nepal's youth uprising explained: Decades of corruption reach a tipping point. URL: <https://globalvoices.org/2025/10/14/nepals-youth-uprising-explained-decades-of-corruption-reach-a-tipping-point/> (дата звернення: 11.05.2026).
22. Nord C. Translating as a Purposeful Activity: Functionalist Approaches Explained. Manchester : St. Jerome Publishing, 1997. 154 p.
23. PACTE. Building a translation competence model. Triangulating Translation: Perspectives in Process Oriented Research / ed. by F. Alves. Amsterdam : John Benjamins, 2003. P. 43–66.
24. Reiss K. Translation Criticism: The Potentials and Limitations. Categories and Criteria for Translation Quality Assessment / trans. by E. F. Rhodes. Manchester : St. Jerome Publishing, 2000. 127 p.
25. Reiss K., Vermeer H. J. Towards a General Theory of Translational Action: Skopos Theory Explained / trans. by C. Nord. London : Routledge, 2014. 221 p.
26. Searle J. R. Speech Acts: An Essay in the Philosophy of Language. Cambridge : Cambridge University Press, 1969. 210 p.
27. Swales J. M. Genre Analysis: English in Academic and Research Settings. Cambridge : Cambridge University Press, 1990. 260 p.
28. Venuti L. The Translator's Invisibility: A History of Translation. London : Routledge, 1995. 319 p.
29. Vermeer H. J. Skopos and commission in translational action. The Translation Studies Reader / ed. by L. Venuti. London: Routledge, 2000. P. 221–232.
30. Why are girls in South Punjab, Pakistan, still being married off before the age of 15? URL: <https://globalvoices.org/2025/09/21/why-girls-in-south-punjab-pakistan-are-still-being-married-off-before-the-age-of-15/> (дата звернення: 13.05.2026).

Information about the author:

Kintsak Nazarii Ivanovych,

Postgraduate Student and Lecturer at the Translation Studies
and Contrastive Linguistics Department
Ivan Franko National University of Lviv
1 Universytetska Street, Lviv, Ukraine